

DUDÁS ELŐD
(Budimpešta, Mađarska)

Gradišćanskohrvatski rukopisni vinogradarski zakonik iz 1769. godine¹

Sažetak: U radu je predstavljen gradišćanskohrvatski rukopisni vinogradarski zakonik iz 1769. g. koji sadrži sva prava vinogradara u Hrvatskom Židanu i Prisiki. Taj je rukopis jedini primjer teksta svjetovnoga karaktera među vjerskim tekstovima u 18. stoljeću. Dani su poneki opći podatci o gradišćanskim Hrvatima te o njihovu podrijetlu i naseljavanju u zapadnu Ugarsku. Glavni dio rada čini jezična analiza teksta na fonološkoj, morfološkoj i leksičkoj razini. Morfološka su obilježja prikazana prema promjenljivim i nepromjenljivim vrstama riječi, a leksička analiza obuhvaća prikaz čakavizama, germanizama, hungarizama i romanizama te prevedenica.

Ključne riječi: gradišćanski Hrvati, povijest jezika, jezični spomenik, zakonik, jezična analiza

1. Uvod

Gradišćanskohrvatski se regionalni književni jezik razvio tijekom 18. stoljeća u zapadnoj Ugarskoj. Njegov su razvoj u tom stoljeću obilježavali skoro isključivo vjerski tekstovi kao što su evanđelistari, katekizmi, lektionari, molitvenici i pjesmarice (v. HADROVICS 1974: 25–32). Stoga je posebno zanimljiv rukopisni vinogradarski zakonik iz Hrvatskog Židana (mađ. Horvátzsidány) i Prisike (mađ. Peresznye), koji se čuva u arhivu Gradišća (njem. Burgenländisches Landesarchiv) (HADROVICS 1974: 32). u Željeznu (njem. Eisenstadt) u Austriji. U radu je dan širi kontekst nastanka toga dragocjenog pravnog spomenika te su prikazana jezična obilježja teksta na fonološkoj, morfološkoj i leksičkoj razini.

2. Gradišćanski Hrvati

Gradišćanski Hrvati pripadnici su hrvatske etničke skupine u Austriji, Mađarskoj i Slovačkoj. Tijekom 16. stoljeća naseljavali su zapadne dijelove Ugarske, odnosno njezine četiri (Požunsku, Mošonsku, Šopronsku i Željeznu županiju) županije (HADROVICS 1974: 17). Novi su naseljenici pretežito dolazili iz čakavskog područja iako je među njima u nešto manjem broju bilo i štokavaca i kajkavaca (BENČIĆ 1998: 249). O njihovu su podrijetlu postojala različita tumačenja. Međutim novija su povijesna i jezikoslovna istraživanja

¹ Pregledni rad

potvrdila da su predci gradišćanskih Hrvata došli s teritorijalno razmjerno kompaktnog područja (VULIĆ 2022: 28). Pritom je riječ o području između Kupe i Velebita, posebice sjeverno od Ogulina prema Kupi, odnosno Pokuplju, Posavini te Pounju (VULIĆ 2022: 28). Razlog njihova dolaska bila su sve češća turska osvajanja na Balkanu, stoga se njihova seoba može smatrati tek jednim valom velikih seoba stanovništva na Balkanu. Svoj su jezik nazivali *hrvatskim/ervackim/horvatskim*, a sami sebe pak *zapadnougarski Hrvati* i *vodeni Hrvati* (od njemačkog *Wasserkroaten* i mađarskog *vízi horvátok*) (usp. BENČIĆ 1998: 250). Ime *gradišćanski Hrvati* nastalo je tek nakon Prvog svjetskog rata, kada je u Francuskoj mirovnim ugovorima zapadno i sjeverozapadno područje bivše Austro-Ugarske podijeljeno među novim državama (Austrija, Mađarska, Čehoslovačka). Unatoč podijeljenosti sačuvao se zajednički identitet i prekograničnih Hrvata, a hrvatska naselja u Slovačkoj i Mađarskoj također pripadaju gradišćanskim Hrvatima.

3. Hrvati u Hrvatskom Židanu i Prisiki

Hrvatsko je stanovništvo naseljavalo okolicu Kisega (mađ. Kőszeg) nakon neuspješnog pohoda Sulejmana I. 1532. godine (SOKCSEVITS 2021: 126). Nastanjivanje Hrvata poticao je i kiseški branitelj Nikola Jurišić (SOKCSEVITS 2021: 126), koji je naselio Hrvate sa svojih posjeda iz Hrvatske. Tako su nastala hrvatska naselja Hrvatski Židan, Prisika, Plajgor (mađ. Ólmod), Unda (mađ. Und) i Temerje (mađ. Tömörd) u blizini Kisega. Stanovnici tih naselja uglavnom su se bavili poljoprivredom. Izkoristili su pak i šumske površine Kiseškog gorja te prevozili drvo u drvetom siromašne ravničarske krajeve (SOKCSEVITS 2021: 138).

O gospodarskim i društvenim razmjerima u 18. stoljeću svjedoči urbarij Hraskog Židana iz 1769. godine.² Vlasnica Židana bila je udovica grofa Dániela Esterházya. Židanski je hatar imao 471 jutro. U selu je živjelo 59 kmetova, tri inkvilina te tri inkvilina bez kuće. To da su većinu stanovništva činili Hrvati potvrđuju prezimena kmetova (Barisics, Bilisics, Brezovics, Gregorics, Hekovics, Lesics, Lipsics, Lucziánovics, Márkovics, Miletics, Pavetics, Rátkovics, Valentics, Vlastics, Vlazimics) i inkvilina (Kolarics, Mersics). Na hrvatsko podrijetlo upućuju i prezimena Horváth i Tóth. Vlasnica susjedne Prisike u vrijeme nastanka vinogradarskog zakonika bila je također udovica grofa Dániela Esterházya (ZÁDROVICH 2001: 95). Spomenuta su naselja u vrijeme nastanka rukopisa pripadala Šopronskoj županiji.

4. Zakonik vinogradara iz 1769. godine

Taj je dragocjen pravni dokument dao sastaviti grof Antal Révay 1769. godine u Prisiki. Rukopis se čuva u Arhivu Gradišća u Željeznu. Na prvoj se

² Svi su podatci urbarija dostupni na mrežnoj bazi <https://archives.hungaricana.hu/urberi/sopron-horvatzsidany/?list=eyJxdWVyeSI6ICJob3J2YXR6c2lkYW55In0> (posljedni pristup 15.08.2025)

stranici rukopisa nalazi ova latinska rečenica: *Articuli Promonthoriales sub Tutoratu Illismi Domini Comitis Domini Antonii de Réva /:/ Zsidaniensibus et reßnyensibus extradati A 1769. Die 20e Aug.* Tekst je bio objavljen nekoliko puta. Najprije ga je izdao Ivan Dobrović pod naslovom *Pravila židanske i prisičke gore* (DOBROVIĆ 1931); to je jedino izdanje rukopisa koje je bilo objavljeno za hrvatske čitatelje. Sljedeći je put bio objavljen u Hadrovicsevoj monografiji u prilogu (HADROVICS 1974: 514–522). Objavljen je na koncu bio u još dvama izdanjima: 2002. godine objelodanjeno je faksimilsko izdanje (ÉGETŐ 2002: 204–216), a dvije godine kasnije doslovni prijepis teksta (ÉGETŐ 2004: 157–169). Oba izdanja uredila je mađarska etnologinja Melinda Égető. Zakonik se sastoji od 70 članaka, a na kraju rukopisa ima i jedan obrazac prisege za gospodara vinograda. U zakoniku su navedena prava vinogradara koja se odnose na rad i red u vinogradima.

Slični su zakonici nastali diljem Ugarske, no u najvećem broju ipak potječu iz zapadnih županija (ÉGETŐ 2001: 33). Najviše tih zakonika napisano je na mađarskom jeziku, ali uz taj jedini zakonik na hrvatskom jeziku postoje i oni pisani na njemačkom, a odnose se na vinogradarske zajednice koje čine svi vinogradari određenoga vinogradskog područja. Te su zajednice imale vlastita prava kao i samostalnost, autonomnost. Njima je upravljalo rukovodeće tijelo, na čijem je čelu stao vinogradarski načelnik. Članovi rukovodećeg tijela bili su gospodar vinograda i porotnici (ÉGETŐ 2001: 25). Pretpostavlja se da su zakonike sastavile same zajednice, tj. vinogradari, premda su ih morali odobriti vlastelini (ÉGETŐ 2001: 25).

5. Hrvatski govor Hrvatskog Židana i Prisike

Hrvatski govor Hrvatskog Židana i Prisike pripada srednjočakavskom ikavsko-ekavskom dijalektu (LISAC 2009: 96). Taj se dijalekt u dijaspori govori u sjevernom i središnjem Gradišću u Austriji, u sjeverozapadnoj i zapadnoj Mađarskoj u selima Bizonja (mađ. Bezenye), Kemlja (mađ. Kimle), Koljnof (mađ. Kópháza), Unda, Prisika, Hrvatski Židan, Plajgor te u nekoliko naselja u Slovačkoj (LISAC 2009: 96). Najvažnija značajka srednjočakavskog dijalekta jest ikavsko-ekavski refleks jata (LISAC 2009: 96), što znači da je praslavenski jat u njemu pretežito ikavski, a rjeđe ekavski. Točnije, jat je ekavski ispred zubnika *d, t, s, z, r, l* i *n* iza kojih slijede samoglasnici (*a, o, u*) (LISAC 2009: 97). Hrvatski govor Židana i Prisike prema podjeli gradišćanskohrvatskih govora pripada skupini Dolinci (NEWEKLOWSKY 1978).

6. Jezična analiza rukopisa

U nastavku se iznose jezična obilježja rukopisnoga vinogradarskog zakonika na fonološkoj, morfološkoj i leksičkoj razini. Fonološka su obilježja prikazana prema samoglasnicima i suglasnicima, a u skladu s uobičajenom praksom jezičnopovijesnih radova. Morfološka su pak obilježja podijeljena i prikazana po vrstama riječi, a leksička tako što su izdvojeni čakavizmi, germanizmi, hungarizmi, latinizmi i romanizmi, a navedene su i prevedenice.

6.1. Fonološka obilježja

Najvažnije je obilježje ikavsko-ekavski odraz praslavenskog jata, što je sačuvano i u zakoniku, npr. *bižat, cel, del, delo, dilit, divojka, drivo, dvi, leto, mesto, nedilja, obed, ondi, ovdešni, pinez, piške, potribovat, sreda, sused, vidro, vrime*, iako je u nekoliko riječi potvrđen i diftong *ie*, npr. *diel, ziet* 'uzeti', što je značajka židanskoga i prisičkoga govora; diftongizacija dugoga *e* razširena je u cijelom Gradišću (LISAC 2009: 96–97). Praslavenski jerovi dali su *-a*: *dan, grozdac, kolac, kupac, krivac, lanac, novac*. Stražnji nazal **ɤ* i slogotvorni *l* dali su *u*, npr. *put, putnik, sused, tužba; dužan, žut*. Čuva se i palatalno *l*, npr. *dalje, ljudi, nedilja, opravljat, peljat*. Samoglasno se *r* pak ostvaruje kao *er*, npr. *četerti, deržat, kerv, najpervo, obrnut, skerb, ters, verh*. Refleks praslavenskog **dj* je u Gradišću najčešće *dj*, a rjeđe *j* (LISAC 2009: 101). Taj dvojaki ostvaraj potvrđen je i u rukopisu, npr. *grozje, graja/građa, posuđa*. Dočeto je *-l* neizmijenjeno, npr. *cel, del, išal, lagal, občuval, prodaval, psoval, učinil*. Fonem je *h* ispušten ili se čuva, npr. *hatar, hasan, leb, od nji, njihov, oće*. Srednjočakavski ikavsko-ekavski dijalekt također je šćakavski kao svi čakavski dijalekti (LISAC 2009: 101). Šćakavski tip dijalekta potvrđuje se i u korpusu, npr. *potribšćina, spravišće*. Suglasnički skup *br-* prelazi u *pr-*, npr. *prez*. Javljaju se primjeri *saki, sakojački, pred simi*. Protetski se javlja sonant *j-*, npr.: *jime, jimat*. Samoglasnik *o* u nenaglašenom položaju prelazi u *u*, npr. *kuliko, tuliko*, a riječ je pritom o promjeni tipičnoj za Gradišće (Lisac 2009: 99). Jotacija se ne provodi, što je razvidno i u primjerima *dojt, dojde, najt, pojt, projde*.

6.2. Morfološka obilježja

6.2.1. Promjenljive vrste riječi

6.2.1.1. Imenice

Odstupanja od standardnog jezika utvrđena su u vokativu i lokativu jednine muškoga roda. Vokativa pritom zapravo nema. U lokativu je nastavak *-i*, npr. *va vinogradi*, koji se smatra starim nastavkom za imenice muškog roda neka-dasnjih *i-* i *jo-*sklonidbi (KUZMIĆ, KUZMIĆ 2015: 20). U množini muškoga roda primjetni su stari nastavci: genitivni je nastavak *-ov* (npr. *zmed vino-gradski gospodarov, iz ljucki vinogradov*), dativni *-om* (npr. *nit i permeštrom nit i čuvarom*), instrumentalni *-i* (npr. *nad permeštri ter nad čuvari*). Imenica *dan* sklanja se po staroj sklonidbi: *od dneva do dneva, va dne*.

U jednini ženskoga roda nema previše odstupanja od standardnog jezika, osim kada je u pitanju instrumentalni nastavak, tj. *-um*, npr. *pred S. Mašum*. U množini se ženskog roda, kao što je to slučaj i u muškoga, također pojavljuju stari nastavci: genitiv ima nulti nastavak (npr. *njigovi ruk, već muk*), a dativ nastavak *-am* (npr., *k hižam*).

Lokativni je nastavak u jednini srednjega roda *-i* ili *-u*, npr. *po jimeni, va spravišći*. Stari se nastavci, kao što je to utvrđeno i za prethodna dva roda,

pojavljaju i u srednjem rodu: genitiv ima nulti nastavak, a instrumentalni je nastavak *-i*, npr. *s koli*.

6.2.1.2. Glagoli

U trećem licu množine prezenta uobičajen je nastavak *-du*, ali se zapažaju i nastavci *-ju*, od. *-u* npr. *delaju, moradu, pazidu, razdilu, učinidu*. Glagol *moći* u prezentu ima ove oblike: *morem, moreš, more, moremo, morete, moredu*. Glagol *titi* 'htjeti' u prezentu pak ima oblike: *oću, oćeš, oće, oćemo, oćete, oćedu*. Dosljedno se upotrebljava okrnjeni infinitiv, npr. *bit, dat, pojt, razbe-rcat, van metat*. Od prošlih je vremena potvrđen jedino perfekt. Upotrebljavaju se oba buduća vremena, tj. futur I. i futur II.

6.2.1.3. Pridjevi

Gramatički morfemi u jednini ne pokazuju znatnije odstupanje od standardnog jezika. Jedina iznimka jest u instrumentalu jednine ženskoga roda, tj. *-um*. U množini se pojavljaju stari nastavci, odnosno u genitivu je množine nastavak *-i*, u dativu množine *-im*, u lokativu množine *-i*, a u instrumentalu množine *-imi*. Komparativ pridjeva tvori se nastavkom *-iji*, npr. *strašniji, veći, dražji, tverdji*, iz čega je razvidno da pri komparaciji dolazi i do prijevoja. Superlativ pridjeva tvori se prefiksom *naj-* i komparativom pridjeva, npr. *najmanji*.

6.2.1.4. Zamjenice

Kada je riječ o zamjeničkim oblicima, u kosim se padežima pojavljaju poneki zanimljivi oblici osobnih zamjenica. Osobna zamjenica *on* u L glasi *va njem*. Osobna zamjenica *oni* u G glasi *ji*, u D ima oblik *njim/jim*, a u I *med njimi*. Povratna zamjenica *se* u I ima oblik *med sobom*. U zakoniku se nailazi na upitno-odnosnu zamjenicu *ča*, a potvrđena je uporaba i odnosne zamjenice *ki*, npr. *ki, od ki*. Niječne su zamjenice pak *nigdor* (D. *nikomur*) i *ništ*. U tekstu se pojavljaju neodređene zamjenice *ki goder, komu goder, si, saki*. Potvrđena je i upitna zamjenica *čiji*.

6.2.1.5. Brojevi

U tekstu su potvrđeni samo glavni brojevi *jedan, dva/dvi* i *tri*. Redni brojevi u tekstu jesu *pervi, drugi, tret, četverti*. Oblik *treti* potvrđuje da u tom položaju ne dolazi do jotacije.

6.2.2. Nepromjenljive vrste riječi

Među nepromjenljivim se vrstama riječi može potvrditi nekoliko zanimljivosti koje su također vrijedne pozornosti. Uz uobičajen prilog *jedanput* pojavljuje se *jednoč* kao njegov sinonim. Čestica *put* potvrđena je u tekstu, ali i nekoliko primjera s česticom *krat*: *večkrat* 'više puta', *dvakrat* 'dva puta'. Zanimljiva je i veznica *ali* u značenju 'ili'.

6.3. Leksička obilježja

Leksička je analiza rukopisa donijela mnoštvo zanimljivih rezultata, što se može pripisivati i samom karakteru teksta, tj. činjenici da se radi o pravnom tekstu. Očekivano je stoga da sadrži i poneke pravne izraze koji su upravo latinizmi. Uočava se i znatan broj germanizama i hungarizama te prevedenica. Naime, utjecaj je tih dvaju jezika na gradišćanskohrvatske govore bio vrlo snažan zato što su Hrvati svakodnevno komunicirali s Austrijcima, Nijemcima i Mađarima koji su također živjeli u zapadnoj Ugarskoj. Na visok stupanj jezičnih kontakata upućuju i prevedenice koje mogu nastati samo pod povoljnim uvjetima, tj. isključivo u slučaju intenzivnih jezičnih dodira i pod snažnim utjecajem kojega drugog jezika. Rukopis na koncu sadrži i nekoliko romanizama koji čine stari leksički sloj te potječu iz doba prije dolaska u zapadnu Ugarsku.

6.3.1. Čakavizmi

Budući da je riječ o čakavskim govorima, uz upitno-odnosnu zamjenicu *ča* i prijedlog *va* potvrđeni su i drugi čakavizmi: *crikva* 'crkva', *človik* 'čovjek', *čuda* 'puno', *hiža* 'kuća', *jačka* 'pjesma', *les* 'šuma', *pinez* 'novac', *tajedan* 'tjedan', *tergatba/tergatva* 'berba', *Vazam* 'Uskrs', *ziz* 's'. Pojavljuje se i tipični gradišćanskohrvatski leksem *ugerski* 'mađarski'.

6.3.2. Germanizmi

Rukopis sadrži niz germanizama: *grunt* 'posjed' (< njem. *Grund*), *hutica* 'koliba, bajta' (< njem. *Hütte*), *pajngert* 'voćnjak' (< njem. *Baumgarten*), *permešter* 'gospodar vinograda' (< njem. *Bergmeister*), *šatcing* 'procjenjivanje štete' (< njem. *Schadenschätzung*), *tober* 'nadnica' (< njem. *Tagwerk*), *vajncedler* 'čuvar vinograda, pudar' (< njem. *Winzer*).

6.3.3. Hungarizmi

Uz germanizme potvrđuju se i hungarizmi, npr. *felelovat* 'biti odgovoran' (< mađ. *felel*), *hajtaš* 'mladica' (< mađ. *hajtás*), *hamišan* 'lažan' (< mađ. *hamis*), *hasan* 'korist' (< mađ. *haszon*), *hatalmaš* 'ogroman' (< mađ. *hatalmas*), *hatar* 'hatar' (< mađ. *határ*), *josag* 'blago, imovina' (< mađ. *jószág*), *tolvaj* 'lopov' (< mađ. *tolvaj*), *vižgalovat* 'istraživati' (< mađ. *vizsgál*), *zbantovan* 'uvrijeđen' (< mađ. *(meg)bántott*).

6.3.4. Latinizmi

U rukopisu se potvrđuje i niz latinizama, što se može pripisati samom (pravnom) karakteru teksta. Pravna je terminologija ponajviše prevedena na gradišćanskohrvatski iako se u nekoliko slučajeva ipak upotrebljavaju latinizmi, a njima pripadaju i sljedeći: *apelirat* 'uložiti žalbu' (< lat. *apellare* 'obraćati se'), *atrikuluš* 'članak' (< lat. *articulus*), *confirmirat* 'potvrditi, potvrđivati' (< lat. *confirmare* 'pojačati'), *desumirat* 'dati isplatiti, dati isplaćivati' (< lat. *desumere*), *dispositia* 'odredba' (< lat. *dispositio* 'raspolaganje'), *executia* 'zapljena' (< lat. *executio* 'izvršiti'), *modificirat* 'prilagoditi, prilagođavati' (< lat.

modificare 'postaviti zakon, urediti'), *officir* 'inspektor, nadzornik' (< lat. *officiarius*), *peršona* 'osoba' (< lat. *persona* 'maska, uloga'), *punctum* 'točka' (< lat. *punctum*).

6.3.5. Romanizmi

Rukopis sadrži i pokoji romanizam: *falinga* 'nedostatak, mana' (< tal. *falanza*), *kaštiga* 'kazna' (< mlet., tal. *castigo* VIG 2007: 46), *kaštigati* 'kazniti, kažnjavati' (< mlet. *castigar*, tal. *castigare* VIG 2007: 47).

6.3.6. Prevedenice

U tekstu se uz posuđenice pojavljuju i prevedenice, što upućuje na visok stupanj jezičnih kontakata. Najčešće su glagolske prevedenice koje su potvrđene i u gradišćanskim književnim tekstovima (HADROVICS 1974: 183–187). Znakovito obilježje glagolskih prevedenica jest da se u ulozi (prvog) glagolskog prefiksa pojavljuje prilog koji je doslovni prijevod istovjetnoga mađarskog ili njemačkog prefiksa. Teško je stoga utvrditi prema kojem je uzorku kalkirana određena prevedenica jer je taj tip glagola uobičajen i u mađarskom i njemačkom jeziku. U rukopisu nalazimo sljedeć zamjene prefikasa: *dalje* – mađ. *tovább*, njem. *weiter* (*dalje peljat* 'prenijeti'); *doli* – mađ. *le*, njem. *nieder, unter, hinunter, herunter* (*doli odkinut* 'skinuti'); *gori* – mađ. *fel*, njem. *auf, hinauf, herauf* (*gori ostavljat* 'odustati', *gori pisano* 'napisan', *gori zapisat* 'napisati'); *najper* – mađ. *elő*, njem. *vor, hervor* (*najper dat* 'predati'); *najzad* – mađ. *vissza*, njem. *zurück* (*najzad potegnut* 'potegnuti', *najzad zmeće* 'metnuti'); *nutar, nuter* – mađ. *be, bele*, njem. *ein, hinein, herein* (*nutar dat* 'predati', *nuter dojt* 'ući', *nutar odnest* 'unijeti', *nuter pojt* 'ući', *nutar položit* 'umetnuti', *nutar stopi* 'stupiti'); *prik* – mađ. *át*, njem. *über, hinüber, herüber* (*prik it* 'prijeći'), *van* – mađ. *ki*, njem. *aus, hinaus, heraus* (*van it* 'izaći', *van metat* 'izbaciti', *van stat* 'izaći', *van zignat* 'izgnati'). Zanimljiva je i glagolska prevedenica *do vigezit* 'odraditi, završiti' prema mađarskom glagolu *elvégez*, jer se u njoj prijedlog *do* pojavljuje u funkciji prefiksa.

Osim navedenih glagolskih korpus sadrži i nekoliko sintagmatskih prevedenica: *babna žena* 'babica' – mađ. *bábasszony*, *gotovi pinez* 'gotovina' – mađ. *készpénz*, *dušno spoznanje* 'savjest' – mađ. *lelkiismeret*, *orsačka cesta* 'cesta, put' – mađ. *országút*, *zemelski gospodin* 'vlastelin' – mađ. *földesúr*.

Potvrđuje se i jednorječna prevedenica *iskanje* 'tužba' prema mađarskom uzorku *kereset*.

7. Zaključak

Vinogradarski zakonik iz 1769. godine zanimljiv je primjer gradišćansko-hrvatske pismenosti 18. stoljeća. Dragocjen je spomenik zbog više razloga. To je naime jedini poznati pravni tekst tog razdoblja čiji je sadržaj svjetovnoga karaktera. Analiza odabranih jezičnih obilježja potvrdila je da zaista nema odstupanja na fonološkoj i morfološkoj razini u usporedbi s jezičnim obilježjima djela pisanih na gradišćankohrvatskome književnom jeziku. Jedinim se

dijalektalnim obilježjem može smatrati diftong *ie*, potvrđen u ponekim riječima. S druge strane, analiza na leksičkoj razini donijela je više rezultata, što se može objasniti time da se u zakoniku pojavljuje sasvim drukčiji tip leksika nego u vjerskim djelima. Utvrđeno je tako da su pravni termini uglavnom latinizmi, germanizmi i hungarizmi sastavnice su svakodnevnoga leksika, a po brojnosti prevladavaju prevedenice. Zadatak budućih istraživanja zakonika jest proučavanje konteksta njihova nastanka, i to u usporedbi sa sličnim zakonicima koji su napisani na mađarskom ili njemačkom jeziku.

Literatura

- BENČIĆ N. 1998 = BENČIĆ N. Gradišćanski Hrvati // Hrvatski jezik. Opole: Uniwersytet Opolski, Institut Filologii Polskiej, 1998. 249–263.
- DOBROVIĆ 1931 = DOBROVIĆ I. Pravila židanske i prisičke gore // Letna knjiga Hrvatskoga Kulturnoga Društva u Gradišću, 1931. 67–79.
- ÉGETŐ 2001 = ÉGETŐ M. (szerk.) Szőlőhegyi szabályzatok és hegyközségi törvények a 17–19. századból. (Szőlőhegyek történetének forrásai I.) Budapest: L'Harmattan Könyvkiadó, 2001.
- ÉGETŐ 2002 = ÉGETŐ M. (szerk.) Hegytörvények forrásközléseinek gyűjteménye (1470–1846). (Szőlőhegyek történetének forrásai II.) Budapest: L'Harmattan Könyvkiadó, 2002.
- ÉGETŐ 2004 = ÉGETŐ M. (szerk.) Hegytörvények és szőlőtelepítő levelek Győr és Soporon vármegyéből (1551–1843). (Szőlőhegyek történetének forrásai III.) Budapest: L'Harmattan Könyvkiadó, 2004.
- HADROVICS 1974 = HADROVICS L. Schrifttum und Sprache der burgenländischen Kroaten im 18. und 19. Jahrhundert. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1974.
- KUZMIĆ, KUZMIĆ 2015 = KUZMIĆ B., KUZMIĆ M. Povijesna morfologija hrvatskoga jezika. Zagreb: Sveučilišna naklada, 2015.
- LISAC 2009 = LISAC J. Hrvatska dijalektologija 2. Čakavsko narječje. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga, 2009.
- NEWEKLOWSKY 1978 = NEWEKLOWSKY G. Die kroatischen Dialekte des Burgenlandes und der angrenzenden Gebiete. Wien: ÖAW, 1978.
- SOKCSEVITS 2021 = SOKCSEVITS D. A magyarországi horvátok rövid története / Kratka povijest Hrvata u Mađarskoj. Budapest: Croatica, 2021.
- VIG 2007 = VIG I. Sprachkontakte im Alpen-Adria-Raum. Szombathely: Institut für Romanistik der Hochschule Berzsényi Dániel.
- VULIĆ 2022 = VULIĆ S. Blago rasutih. Jezik Hrvata u dijaspori. Dio 2. Split: Književni krug Split, 2022.
- ZÁDROVICH 2006 = ZÁDROVICH B. Govor Prisike. A peresznyén élő gradišćei horvátok ça nyelvjárása. Szombathely: BDF Szláv Filológiai Tanszékcsoport, 2006.

Burgenland Croatian manuscript winegrowing code from 1769. The paper presents the Burgenland Croatian manuscript winegrowing code from 1769, which contains all the rights of winegrowers in Hrvatski Židan (Hung. Horvátzsidány) and Prisika (Hung. Peresznye). This manuscript is the only example of a secular text among religious texts in the 18th century. Some

general information is given about the Burgenland Croats and their origin and settlement in western Hungary. The main part of the paper includes a linguistic analysis of the text at the phonological, morphological and lexical levels. Morphological features are presented according to variable and invariable parts of speech, and the lexical analysis includes a presentation of Čakavisms, Germanisms, Hungarianisms and Romanisms, as well as loan translations.

Keywords: Burgenland Croats, history of language, linguistic monument, code, linguistic analysis